

Riksförbundet Svensk Trädgårds rådgivare svarar på dina frågor
tisdagar, onsdagar och torsdagar kl 9–12, onsdagar dessutom kl 13–16.
Ring 08-758 86 36 eller e-posta radgivning@tradgard.org

Är det buxbomsjukan?

FRÅGA: Har buxbom på östersidan av huset. De är gröna och fina på insidan mot huset, men mer rödbruna på utsidan mot trädgården. Vad har hänt? Är det buxbomsjuka?

SVAR: Det förekommer flera olika arter och sorter av buxbom till försäljning i Sverige. Vissa av dessa sorter har en naturlig färgförändring på hösten/vintern, medan andra sorter förblir gröna året om. Färgskiftningarna styrs av klimatet i första hand. Det behöver alltså inte betyda att plantorna är angripna av någon skadegörare när de skiftar i färg. Om plantorna bara skiftar i rödbrunt i topparna så är det en naturlig färgförändring, en anpassning till vintern. När värmen kommer tillbaka, blir de gröna och ser ut som vanligt igen.

Skulle plantorna däremot bli mer gulvita i färgen, så har de frusit (frostbränna). Det kan hända om man gödslar och vattnar sent på sommaren eller på hösten. Buxbom är en vintergrön växt som, till skillnad från andra vintergröna växter, vill stå torrt på hösten. Det kan också vara så att plantorna har klippts lite för sent och börjat växa igen, sent på hösten. Då har inte de nya skotten hunnit invinttra och bli köldtåliga. För att undvika detta ska du alltså, i motsats till övriga vintergröna växter, vara återhållsam

Småbladig buxbom, *Buxus microphylla* 'Faulkner', har stått i för mycket vatten och visar symptom på det.

Buxbom, *Buxus sempervirens* med misstänkt angrepp av *Cylindrocladium buxicola*.

Småbladig buxbom, *Buxus microphylla* 'Mimer' uppvisar naturlig höstfärg.

med vattnet på hösten. Och inte klippa senare än juni månad om du bor i odlingszon 4–6. Alternativet är att klippa så sent att plantorna inte startar om, vilket skulle innebära att du klipper buxbomen i oktober. Står plantorna så, att de får solljus på senvintern, kan du skugga dem med juteväv eller granris, för att undvika att de får frostbränna. Skulle de ändå få frostbränna, brukar det räcka med att klippa bort det vissna på våren.

Skulle plantorna vara angripna av någon av svampsjukdomarna, *Cylindrocladium buxicola* eller *Volutella buxi*, (buxbomsjuka), blir symtomen helt andra. Första tecknet på *C. buxicola* är att angripna blad får runda, mörka fläckar. Efter någon eller några veckor faller bladen av. Därefter blir det mörka streck på grenarna och så småningom dör grenarna. Angrips plantorna av *V. buxi* sitter bladen kvar, men barken lossnar på grenarna och då faller bladen. Det finns också andra svampsjukdomar som kan angripa buxbom, där sjukdomsförloppet inte är lika snabbt. För att vara säkra bör en analys göras, vilket kan vara aktuellt i offentliga, stora planteringar. Oavsett skadesvamp är åtgärderna desamma i hemträdgården. Samla upp angripna blad och klipp bort angripna grenar och bränn dessa. Lägg ett lager med kompost ovanpå jorden kring plantorna, för att få dit många nyttoorganismer, som kan bryta ner de bladresterna som finns kvar. Vid kraftiga angrepp, gräv upp och bränn plantorna.

Vid nyplantering ska du ge plantorna så bra odlingsbetingelser som möjligt. Plantera buxbom i en väl-dränerad, gärna kalkhaltig jord i soligt eller halvskuggigt läge, ja även skuggigare lägen kan de klara. Gödsla, men enbart på försommaren. Klipp plantorna vid torr väderlek och vid rätt tidpunkt på året. Låt bli att vattna plantorna på hösten.

I offentliga planteringar, som denna slottsträdgård i Nederländerna, kan det vara värt att göra en analys för att se om det är buxbomsjuka eller något annat som orsakat de kala plantorna.

Hur odlar man från egna frön?

FRÅGA: Plockade frön från svartöga och tagetes i höstas. Hur gör jag för att få nya plantor i vår?

SVAR: Det finns vissa skillnader mellan de frön som du har plockat och de som du kan köpa i butiken. Största skillnaden är att du inte kan veta exakt hur plantorna kommer att bli. Fröfirmorna, som säljer frön, vet vem som är moderplanta till fröet och vem som är pollenlämnare, faderplanta. Grobarheten kan variera, men oftast gror egna frön bra, om de är tagna i rätt tid. Bevara dina frön torrt och svalt under vintern. Du sår de egna fröna på samma sätt som köpta. Svartöga sås någon gång i mars. Den är flerårig och kan även odlas som klängande krukväxt inomhus. Tagetes kan vara lagom att så i april, beroende på utvecklingstid.

Så i såjord och ställ sådden vid en temperatur på ca 20–25 grader. Tagetes

Svartöga.

sås ytligt och frön av svartöga täcks helt med jord. Håll sådderna fuktiga. När fröna har grott och börjat växa sänks temperaturen till under 20 grader, men med ljus placering. Skola om plantorna i vanlig planteringsjord. Toppa plantorna om du vill ha buskigare plantor. Avhärda plantorna på ett skyddat, skuggat ställe när det är 10–15 grader utomhus om dagarna. Ta in dem över natten. Plantera ut när frostrisken är över.

Tagetes.

Finns det risk för att växten blir invasiv?

FRÅGA: I mina citruskrukor har det dykt upp en klöverliknande växt med gula blommor. Påverkar dessa de planterade växterna? Överlever de utomhus? Ska man döda dem när man rensar bort dem? Finns det risk för att den blir invasiv i trädgården?

SVAR: Det ser ut som klöveroxalis, *Oxalis stricta*, som har börjat växa och trivas

i dina krukor. Den är flerårig och kan överleva i trädgården, beroende på var i landet du bor och var den står. Trivs den kan den sprida sig, men är förhållandevis lätt att rensa bort i trädgården. Den räknas inte som invasiv i vår natur. Den är en söt växt och lämpar sig som bottenvegetation.

Du behöver inte oro dig för att den konkurrerar allt för mycket med dina citrusar. Tycker du att den är fin kan du ha den kvar!

Azaleorna fotograferade 1998.

Samma azaleor fotograferade 2017.

Duktig krukväxtodlare

Dessa två azaleor har stått inomhus året om och blommat oavbrutet i varierande omfattning, i närmare 20 år. Det första

fotografiet är från 1998 och det andra från slutet av 2017. Ett svårslaget rekord, eller?

Bilderna är inskickade av Cecilia Årman.

BILD: LISE-LOTTE BJÖRKMAN

Konsumentköplagen gäller även för växter.

Vems är felet om växten dör?

FRÅGA: Vad gäller när jag köper en växt i en trädgårdshandel?

SVAR: Vi är nog många som skyller på oss själva när en växt dör. Men det är inte alltid den, som köpt en växt, som saknar gröna fingrar. Ibland har växten inte blivit väl omhändertagen i trädgårdshandeln eller så kom en skadegörare med från odlaren, eller kanske var växten felmärkt, så

att en rosa ros var röd, när den väl började blomma. När en privatperson köper av ett företag gäller konsumentköplagen. Den säger att om varan är felaktig eller trasig så har kunden rätt att få varan utbytt eller få pengarna tillbaka, om varan inte går att ersätta. Det gäller även för växter.

Men som kund har vi också skyldigheter. Vi måste ta hand om växten enligt företagets

råd eller allmänna skötselråd, som att vattna nyplanterade växter och plantera på rätt sätt. Kunden kan heller inte ha orimliga förväntningar på växten, till exempel förvänta sig att en krukväxt överlever vintern utomhus. Har kunden inte tagit hand om växten eller inte gett den rimliga förutsättningar, efter växtens behov, så behöver inte företaget byta ut varan eller lämna pengarna tillbaka. De är heller inte ansvariga för olyckor eller väder, som hård vårfrost eller skador från vilda djur. Under sex månader från inköpsdatum är det företaget som har bevisbördan, det är alltså företaget som sålde växten som måste bevisa att kunden inte skött den på rätt sätt. Efter sex månader är det kunden som måste bevisa att företaget levererat en felaktig vara, i upp till tre år.

Många trädgårdshandlare har egna garantiregler och köpevillkor, ofta bara på vedartade växter. Men även om företaget lämnar garanti

på en vara, kan det inte ge sämre villkor för dig som konsument än vad konsumentköplagen säger. Om ett företag ger dig kortare än sex månaders garanti på vedartade växter, så är de fortfarande skyldiga att ersätta dig om felet upptäcks efter att deras garanti gått ut, i upp till sex månader.

Det bästa rådet om du är missnöjd eller osäker på vad som hänt med din växt, är att prata med trädgårdshandeln där du köpte växten. Var medveten om att du som konsument både har rättigheter och skyldigheter! En bra dialog med företaget där båda parter blir nöjda, är det bästa. Om du inte får respons från företaget eller inte är nöjd så kan du kontakta antingen Konsumentverkets interntjänst Hallå konsument eller Allmänna reklamationsnämnden, så kanske de prövar ditt fall.

Linnea Hannebo,
tidigare praktikant hos rådgivarna på
Riksförbundet Svensk Trädgård

riktigarosor.se

ROTÄKTA ROSOR FRÅN SMÅLAND